

การพัฒนาฐานข้อมูลนิยามคำศัพท์วิชาการสาขাবรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

วชิราภรณ์ สังข์ทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชามรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

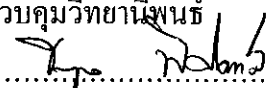
พฤษภาคม 2547

ISBN 974-383-228-9

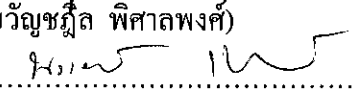
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ วชิราภรณ์ สังข์ทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

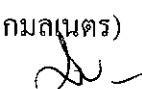
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(ดร.ชวนวิท พิศาลพงศ์)

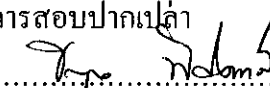
.....กรรมการ

(ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร)

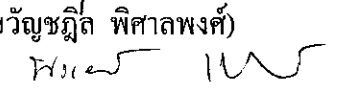
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิพย์ วิภาวิน)

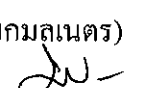
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

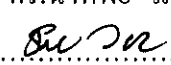
(ดร.ชวนวิท พิศาลพงศ์)

.....กรรมการ

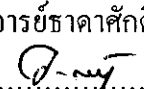
(ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิพย์ วิภาวิน)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์)

.....กรรมการ

(ดร.วรรณทนา ภาณุพินทุ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่...๒...เดือนพฤษภาคม.....พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและได้รับความช่วยเหลืออย่างยิ่งจาก ดร.ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. น้ำทิพย์ วิภาวิน กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร. นงเยาว์ เปรมกมลเนตร กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.วรรณทนา ภาณุพิณฑุ และรองศาสตราจารย์ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ กรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างว่าเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจานันท์ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพร พุทธาพิทักษ์ผล อาจารย์บุญเลิศ อรุณพิบูลย์ ที่กรุณารับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์ทิพา ปลีหะจินดา ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้ทดสอบและประเมินฐานข้อมูลทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ที่มีส่วนช่วยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

วชิราภรณ์ สังข์ทอง

44910554: สาขาวิชา: บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์; ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์
และสารนิเทศศาสตร์)

คำสำคัญ: ฐานข้อมูล/ คำศัพท์บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

วิทยากรณ์ สังข์ทอง การพัฒนาฐานข้อมูลนิยามคำศัพท์วิชาการสาขามรรณารักษศาสตร์
และ สาร ส น เท ศ ศ า ส ต ร์ (DEVELOPMENT OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE
TECHNICAL TERMS DATABASE) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ขวัญขุฑิต พิศาลพงศ์, D.A.,
น้ำทิพย์ วิภาวิน, Ph.D., นางเยาว์ เปรมกมลเนตร, Ph.D. 178 หน้า. ปี พ.ศ. 2547.

ISBN 974-383-228-9

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อรวบรวมคำศัพท์วิชาการและนิยามศัพท์สาขา
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศจากบทความวารสาร
หนังสือรวมคำศัพท์ พจนานุกรม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบฐานข้อมูล และเพื่อ
ศึกษาและพัฒนาฐานข้อมูลนิยามคำศัพท์วิชาการสาขามรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตลอด
จนเพื่อทดสอบและประเมินฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย นิสิต
นักศึกษา และบรรณารักษ์ รวมทั้งสิ้น 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบทดสอบ
และประเมินฐานข้อมูล แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ฐานข้อมูลนิยามคำศัพท์วิชาการสาขามรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์พัฒนาขึ้น
โดยใช้โปรแกรมจัดการฐานข้อมูลไมโครซอฟต์แอคเซส 2000 (Microsoft Access 2000) ซึ่งฐาน
ข้อมูลที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในด้าน การบันทึก แก้ไขข้อมูล การสืบค้นข้อมูลจาก คำศัพท์ภาษา
ไทยและคำศัพท์ภาษาอังกฤษ กลวิธีการสืบค้นแบบง่ายและแบบซับซ้อน แสดงผลและพิมพ์รายงาน
รูปแบบต่าง ๆ ได้ทั้งทางจอภาพและเครื่องพิมพ์ อีกทั้งมีระบบการป้องกันความปลอดภัยของข้อมูลโดยใช้
รหัสผ่าน นอกจากนี้ฐานข้อมูลมีการติดต่อกับผู้ใช้งานแบบสวิตช์บอร์ด (Switchboard)

ผลการวิจัยพบว่าผู้ทดสอบและประเมินผลมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุดฐานข้อมูลที่
พัฒนาขึ้นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโปรแกรมและการเข้าสู่ระบบ ด้านเนื้อหาคำศัพท์และนิยามศัพท์ ด้าน
สืบค้น และด้านการติดต่อกับผู้ใช้ โดยมีข้อเสนอแนะให้ฐานข้อมูลดังกล่าวสามารถสืบค้นผ่านเครือข่าย
อินเทอร์เน็ต ควรปรับปรุงฐานข้อมูลให้ดึงดูดความสนใจมากยิ่งขึ้น ควรมีการปรับปรุงคำศัพท์ให้ทันสมัย
อยู่ตลอดเวลา และควรมีการสนับสนุนการใช้ฐานข้อมูลให้แพร่หลายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

44910554: MAJOR: LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE; M.A (LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE)

KEYWORDS: DATABASE/ LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE TERMS

VACHIRAPORN SANGTHONG: DEVELOPMENT OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE TECHNICAL TERMS DATABASE. THESIS ADVISORS: KWANCHADIL PHISALPHONG, D.A., NAMTIP WIPAWIN, Ph.D., NONGYAO PREMKAMOLNETR, Ph.D. 178 P. 2004. ISBN 974-383-228-9

The purposes of this study were to collect Library and Information Science Technical Terms from journal articles, text books, dictionaries, encyclopedias, and electronic media; to develop the database of Library and Information Science Technical Terms; to test and evaluate the developed database. Thirty-four Library and Information Science graduate students and librarians were used as samples for the study as the evaluators of the developed database. The instrument employed in collecting the data was a set of five level rating scale questionnaires. The statistics used in analyzing the data were mean and standard deviation.

The Library and Information Science Technical Terms database, was constructed by Microsoft Access 2000 application. The developed database was able to perform as follows; 1) add and edit data; 2) retrieve either Thai or English vocabulary from simple or advanced search; 3) show the results and print out the report in various formats both by monitor and printer; 4) protect the unauthorized access by using password; and 5) the user interface system was mainly in the switchboard format.

The results of the database satisfaction by the evaluators revealed that the performance including the program and database access, vocabulary and glossary, searching operating, and user interface were found of being at a high level, with the suggestions that the database should be search via the Internet, more attractive, more updated vocabularies. Moreover, the database using promotion should be done broadly.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ความเป็นมาของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ พัฒนาการ/การเปลี่ยนแปลง.....	11
ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์.....	16
คำศัพท์และคำนิยามศัพท์วิชาการสาขามรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์.....	23
ฐานข้อมูล.....	24
ความหมายของฐานข้อมูล.....	24
องค์ประกอบของฐานข้อมูล.....	26
ประโยชน์ของฐานข้อมูล.....	32
ลักษณะของฐานข้อมูลที่ดี.....	33
โครงสร้างและประเภทของฐานข้อมูล.....	34
การวิเคราะห์และออกแบบฐานข้อมูล.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ฐานข้อมูล.....	47
การทดสอบและการประเมินฐานข้อมูล.....	48
โปรแกรมไมโครซอฟต์แอคเซส 2000 (Microsoft Access 2000).....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
งานวิจัยในประเทศ.....	57
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาฐานข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
กลุ่มตัวอย่าง.....	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
4 การวิเคราะห์และออกแบบฐานข้อมูล.....	67
การวิเคราะห์ระบบฐานข้อมูล.....	68
การออกแบบฐานข้อมูล.....	78
5 ผลการวิจัย.....	86
ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	87
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
ข้อเสนอแนะของผู้ทดสอบและประเมินฐานข้อมูล.....	93
การปรับปรุงแก้ไขฐานข้อมูลหลังจากการทดสอบและประเมินผลฐานข้อมูล.....	94
6 อภิปรายผลและสรุปผล.....	95
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	95
ผลการทดสอบและประเมินฐานข้อมูล.....	96
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	96

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
อภิปรายผล.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	99
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก.....	110
ภาคผนวก ก.....	111
ภาคผนวก ข.....	114
ภาคผนวก ค.....	117
ภาคผนวก ง.....	129
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	178

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดของการศึกษาในการพัฒนาฐานข้อมูล.....	6
2 กรอบแนวคิดของการศึกษาในการทดสอบและประเมินฐานข้อมูล.....	8
3 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	64
4 พจนานุกรมข้อมูลผู้นิยามศัพท์.....	76
5 พจนานุกรมข้อมูลแหล่งที่มา.....	76
6 พจนานุกรมข้อมูลประเภทของแหล่งที่มา.....	77
7 พจนานุกรมข้อมูลคำศัพท์และคำนิยามศัพท์.....	77
8 พจนานุกรมข้อมูลคำนำหน้าชื่อ.....	77
9 โครงสร้างแฟ้มข้อมูลผู้นิยามศัพท์.....	79
10 โครงสร้างแฟ้มข้อมูลแหล่งที่มา.....	79
11 โครงสร้างแฟ้มข้อมูลคำศัพท์.....	80
12 โครงสร้างของแฟ้มข้อมูลประเภทแหล่งที่มาคำศัพท์และคำนิยามศัพท์.....	80
13 โครงสร้างของแฟ้มข้อมูลคำนำหน้าชื่อ.....	81
14 จำนวนผู้ตอบแบบทดสอบและประเมินผลฐานข้อมูล จำแนกตามสถานภาพ.....	88
15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ทดสอบและประเมินผลฐานข้อมูลในส่วน ของโปรแกรมและการเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล.....	89
16 ผลการทดสอบและประเมินผลฐานข้อมูลในส่วนของเนื้อหาคำศัพท์และ นิยามศัพท์.....	90
17 ผลการทดสอบและประเมินผลฐานข้อมูลในส่วนของการสืบค้น.....	91
18 ผลการทดสอบและประเมินผลฐานข้อมูลในส่วนของการติดต่อกับผู้ใช้.....	92

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ขอบข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	18
2 ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์.....	28
3 การแบ่งส่วนของซอฟต์แวร์.....	28
4 ส่วนประกอบของซอฟต์แวร์ระบบ.....	29
5 โครงสร้างฐานข้อมูลแบบลำดับชั้น.....	36
6 โครงสร้างฐานข้อมูลแบบเครือข่าย.....	37
7 โครงสร้างฐานข้อมูลแบบเชิงสัมพันธ์.....	38
8 แนวทางการออกแบบฐานข้อมูล.....	43
9 วงจรการพัฒนาระบบฐานข้อมูล.....	44
10 โครงสร้างของระบบฐานข้อมูล LIS-TERMS.....	69
11 การไหลของข้อมูล.....	71
12 การไหลของข้อมูลในส่วนการเพิ่ม/บันทึก.....	72
13 กระแสข้อมูลการบันทึก/แก้ไขข้อมูล.....	73
14 กระบวนการสืบค้นข้อมูล.....	74
15 ฟอรมเพิ่มข้อมูลคำศัพท์.....	81
16 ฟอรมสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย.....	82
17 ฟอรมแสดงผลการสืบค้น.....	82
18 รูปแบบการรายงานผล.....	83
19 หน้าจอเมนูหลักของระบบฐานข้อมูล LIS-TERMS.....	83
20 หน้าจอการบันทึกรหัสผ่านเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล.....	84
21 หน้าจอการสืบค้นข้อมูลคำศัพท์.....	84
22 คำเตือนในการบันทึกรหัสผ่านไม่ถูกต้อง.....	85